

РОЗДІЛ 9

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

УДК 657.471

Мельник Н. В.

Кріль Я. Я.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ВИТРАТ У БУДІВНИЦТВІ

У статті досліджено підходи до трактування поняття «витрати» в наукових та нормативно-правових джерелах. Наведено поняття витрат основної діяльності будівельних підприємств.

Ключові слова: будівництво, будівельні підприємства, будівельно-монтажні роботи, витрати, затрати, собівартість.

Постановка проблеми. Витрати в господарській діяльності будівельних підприємств посідають одне з головних проблемних питань теоретичного і практичного характеру. В останній час швидкозростаючі потреби будівництва, які пов'язані зі зростанням інших сфер, а також індивідуального будівництва спонукають до інноваційних процесів у цьому виді діяльності, а отже, появи як нових матеріалів, так і нових форм будівництва. Все це повинно знайти відображення у понятійному апараті витрат будівництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями щодо витрат у різних аспектах займалися такі вітчизняні та іноземні вчені, як: З.В. Задорожний, В.А. Дерій, Д. Міддлтон, Л.В. Нападковська, Б. Нідлз, О.В. Павелко, В.В. Сопко, М.І. Скрипник, Ю.С. Цал-Цалко, Н.М. Цветкова, А.В. Череп та ін.

Однак і досі питання економічного змісту витрат у будівництві є актуальним, оскільки не запропоновано повного та всеохоплюючого визначення даного поняття.

Мета статті полягає в узагальненні сутності поняття витрат будівельних підприємств як економічної категорії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Будівництво відрізняється від інших сфер економіки певними технологічними, організаційними та економічними особливостями, які визначають систему його планування, обліку та аналізу, а саме: нерухомість будівельної продукції; рухомість будівельних організацій та їх структурних підрозділів; індустріалізацію і кооперування будівельної продукції; індивідуальний і дрібносерійний характер будівництва; тривалий цикл будівництва; розпорошеність об'єктів; використання різних способів експлуатації техніки; спеціалізацію окремих будівельно-монтажних організацій на будівництво окремих об'єктів або на виконання окремих будівельно-монтажних робіт; залежність виробництва від природно-кліматичних умов; необхідність складання попередніх проектів на будівництво.

Враховуючи сказане вище, формування витрат у будівництві, на відміну від інших сфер економіки, має свої особливості. Особливе місце у цьому посідають витрати, оскільки вони впливають не тільки на собівартість продукції та її ціну, а й на обсяг одержаного прибутку і всю господарську діяльність підприємства загалом та на його функціонування в майбутньому.

Еволюція знань про витрати має свою історію, етапи становлення. Н.С. Андрущенко на основі своїх досліджень виокремив чотири етапи розвитку знань про витрати: перший етап – публічна звітність про витрати, відслідковування, облік і контроль витрат на господарському і державному рівнях (XXVIII–II ст. до н. е.); другий етап – здійснення спроб розкрити суть поняття «витрати», поява різних теорій витрат (XIV–XIX ст.); третій етап – використання математичних методів у теорії, дослідження поведінки витрат, вивчення витрат як об'єкту обліку і контролю (XX ст.); четвертий етап – виникнення нового напрямку дослідження – управління витратами (кін. XX – поч. XXI ст.) [1, с. 4].

Тлумачення поняття «витрати» у працях провідних науковців з економічної теорії та бухгалтерського обліку наведено в табл. 1.

Із табл. 1 видно, що погляди вчених щодо сутності поняття «витрати» розділилися. Більшість дослідників дотримується думки, що витрати – це зменшення активів (ресурсів). Інша група вчених зазначає, що витрати мають вартісну оцінку.

Визначення сутності витрат у нормативних джерелах розглянемо та проаналізуємо за даними табл. 2.

Необхідно наголосити на тому, що П(С)БО 18 «Будівельні контракти» [24] поняття витрат немає, натомість використовується термін «витрати за будівельним контрактом», які являють собою собівартість робіт за будівельним контрактом.

Оскільки собівартість є найважливішим показником ефективності функціонування будівельного підприємства, є підстави подати її трактування в табл. 3.

Підсумовуючи зазначене, пропонуємо погодитися з О.В. Павелко та розглядати собівартість будівельних робіт як узагальнений показник ефективності господарювання будівельних підприємств, що передбачає включення до свого складу вартості необхідних матеріально-технічних та трудових ресурсів, витрат на утримання апаратів управління відокремлених виробничих підрозділів, витрат, понесених під час здачі замовнику об'єктів будівництва тощо, а також вартості БМР, виконаних субпідрядними організаціями [25, с. 35].

Сьогодні в українських економічних виданнях окрім терміну «витрати» вживається також термін «затрати».

У нормативно-правових актах України визначення терміну «затрати» не наводиться, хоча,

Визначення поняття «витрати» у працях провідних науковців

Автор	Визначення
М.Г. Грецак, О.С. Коцюба [2, с. 26]	Витрати – це обсяг використаних ресурсів підприємства у грошовому вимірі для досягнення певної мети
А.В. Дерій [3, с. 24]	Витрати – це повністю або частково використані у процесі господарсько-фінансової діяльності підприємства запаси, необоротні активи, трудові й інтелектуальні ресурси, а також зменшення (погашення) зобов'язань підприємства перед бюджетом, кредиторами та іншими юридичними і фізичними особами
Р. Ентоні, Дж. Піс [4, с. 311]	Витрати – це представлена в грошовому виразі величина ресурсів, які використовуються з певною метою
А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк [5, с. 97]	Витрати: 1) зменшення економічної вигоди у звітному періоді у формі вибуття або використання активів чи збільшення зобов'язань, що веде до зменшення власного капіталу, за винятком розподілу капіталу між учасниками (акціонерами) чи його вилучення (за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені); 2) грошове вираження суми ресурсів, використаних із певною метою; 3) економічний показник роботи підприємства, що характеризує суму витрат, здійснених у процесі господарської діяльності
Т.Д. Костенко, С.О. Підгора, В.С. Рижиков, В.А. Панков, А.А. Герасимов, В.В. Ровенська [6, с. 179]	Витрати – це сукупність виражених у грошовій формі витрат підприємства, пов'язаних із виробництвом продукції, наданням послуг, виконанням робіт та їхньою реалізацією
К.Т. Кривенко, В.С. Савчук, О.О. Беляєв [7, с. 132]	Витрати – грошове вираження використання виробничих ресурсів, у результаті якого здійснюються виробництво і реалізація продукції
О.В. Крушельницька [8, с. 16]	Витрати – грошова оцінка матеріальних і трудових ресурсів, що пов'язані з виробництвом та реалізацією продукції, наданням послуг
В.В. Кулішов [9, с. 76]	Витрати – це зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу
Д. Міддлтон [10, с. 177]	Витрати – це те, що потрібно віддати, щоб одержати бажане
Б. Нідлз, Х. Андерсон, Д. Колдуелл [11, с. 46]	Витрати – це зменшення чи інше витрачання активів або виникнення заборгованості (пасивів), або ж поєднання одного й іншого в результаті поставки чи виробництва товарів, надання послуг, здійснення інших видів діяльності, які є основним і постійним напрямом роботи даної господарської одиниці
Г.В. Осовська, О.О. Юшкевич, Й.С. Завадський [12, с. 43]	Витрати підприємства формуються в процесі використання ресурсів під час здійснення певної його діяльності. Вони мають цільову спрямованість. Витрати підприємства визначають як суму зменшення вартості активів або зменшення власного капіталу
В.В. Сопко [13, с. 241]	Витрати – це процес перетворення грошей на ресурс, що має характер витрачання
А. Турило, Ю. Кравчук [14, с. 32]	Витрати – це вартісне вираження абсолютної величини застосовано-спожитих ресурсів, необхідних для здійснення поставленої мети
Е.С. Хендріксен, М.Ф. Ван Бреда [15, с. 243]	Витрати – це використання або споживання товарів і послуг у процесі одержання доходу
Ч.Т. Хорнгрен, Дж. Форстер [16, с. 21]	Витрати – це спожиті ресурси або гроші, які необхідно заплатити за товар і послуги
Ю.С. Цал-Цалко [17, с. 17]	Витратами визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені
А.В. Череп [18, с. 13]	Витрати – економічна категорія, що відображає вартість матеріальних, трудових, інформаційних ресурсів та технологічного обслуговування процесу виробництва при створенні продукції

Джерело : розроблено автором за даними [2–18]

Визначення поняття «витрати» для будівництва в нормативних джерелах

Джерело	Визначення
Податковий кодекс України [19]	Витрати – сума будь-яких витрат платника податку у грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, здійснюваних для провадження господарської діяльності платника податку, у результаті яких відбувається зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, унаслідок чого відбувається зменшення власного капіталу (крім змін капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власником)
НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», П(С)БО 16 «Витрати» [20; 21]	Витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені
Методичні рекомендації з формування собівартості будівельно-монтажних робіт [22]	Витрати – зменшення економічних вигід і вигод у вигляді вибуття активів або зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками)
Концептуальна основа складання і подання фінансових звітів [23]	Витрати – зменшення економічної вигоди протягом звітного періоду, що відбувається у формі вибуття або використання активів чи збільшення зобов'язань, що веде до зменшення власного капіталу підприємства за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені

Джерело: розроблено автором за даними [19–23]

Таблиця 3

Визначення поняття «собівартість будівельно-монтажних робіт» у працях провідних науковців

№ з/п	Визначення собівартості	А.А. Баширов	Н.Г. Волков	А.А. Горбунов	З.І. Дружинін	З.І. Дашковський	М.Ф. Дьячков	Д.Е. Лялін	І.П. Ситнік
1	Затрати підрядних будівельно-монтажних організацій на виробництво, на відміну від витрат забудовників, які являють собою інвентарну вартість основних фондів, що вводяться у дію	+							
2	Фактичні затрати будівельної організації, пов'язані із виконанням будівельно-монтажних робіт і випуском продукції та послуг		+	+					+
3	Затрати на БМР, що виконуються власними силами, пов'язані із використанням у процесі будівельного виробництва машин, механізмів та інших основних фондів, матеріальних, трудових та інших виробничих ресурсів					+	+		
4	Один із найважливіших показників роботи будівельної організації, що узагальнює всі сфери її діяльності: впровадження провідної технології будівельного виробництва; покращення організації виробництва і праці; підвищення рівня механізації робіт; ступінь використання виділених матеріально-технічних ресурсів							+	
5	Затрати будівельної організації на спожиті засоби виробництва й оплату праці робітників, виражені в грошовій оцінці				+				

Джерело: розроблено автором за даними [25]

висвітлюючи проблеми витрат, окремі вчені-економісти вживають як поняття «витрати», так і «затрати».

Трактування понять «затрати» і «витрати» провідними науковцями наведено в табл. 4.

Проведений аналіз визначення термінів «затрати» і «витрати» показав, що в деяких працях зустрічається ототожнення затрат і витрат, а у інших, навпаки, – категоричне їх розмежування. У тих науковців, які вважають, що даним поняттям притаманний різний економічний зміст, розуміння затрат зводиться переважно або до вихідних грошових потоків, або до використання ресурсів у процесі створення нової вартості, а витрат – до зменшення активів і збільшення зобов'язань за період.

Доцільно погодитися з М.І. Скрипник, який зазначає, що вживання як синоніму поняття «затрати» терміну «витрати» є економічно не обґрунтованим, оскільки з точки зору бухгалтерського обліку дані категорії відрізняються значенням. Термін «затрати» стосується усілякого використання ресурсів, у тому числі щодо придбання активів, тоді як «витрати» – використання лише тих ресурсів, які під час визначення прибутку господарюючого суб'єкта за певний період часу ставляться у відповідність до доходів [36, с. 237].

Основним документом, яким сьогодні керуються підрядники під час ведення обліку витрат, виступає П(С)БО 18 «Будівельні контракти», що використовує у своєму тексті відразу два терміни, які містять поняття витрат: це «витрати за будівельним контрактом» та «витрати підрядника» [24]. Як стверджує І.Г. Чалий, дані поняття в умовах формального використання норм П(С)БО 18 «Будівельні контракти» та Інструкції № 291 [37] за своїм складом є практично тотожними категоріями [38, с. 227]. Із точки зору А. Дмитренко, витрати підрядника та витрати за будівельним контрактом – одне й те ж [39]. А. Риндя вважає, що термін «витрати за будівельним контрактом» переважно застосовується до собівартості будівництва в цілому, тоді як термін «витрати підрядника» – якщо необхідно показати розподіл витрат за будівельним контрактом між звітними періодами» [40, с. 41].

На відміну від П(С)БО 18 «Будівельні контракти» [24] МСБО 11 «Будівельні контракти» [41] виокремлює три групи витрат: витрати, безпосередньо пов'язані з конкретним контрактом; витрати, які належать до діяльності за контрактом у цілому і можуть бути віднесені на конкретний контракт; інші витрати, які конкретно несе замовник. Натомість у П(С)БО 18 «Будівельні контракти» [24] подано лише дві групи витрат: витрати, безпосередньо пов'язані із виконанням даного контракту, та загально-виробничі витрати.

До витрат за будівельним контрактом належить лише один складник, який є спільним у міжнародному та вітчизняному законодавстві, – витрати, безпосередньо пов'язані із виконанням даного контракту. Між загально-виробничими витратами та витратами, які належать до діяльності за контрактом у цілому і можуть бути віднесені на конкретний контракт, теж можна провести певну аналогію.

Висновки. Витрати відіграють важливу роль у функціонуванні будівельних підприємств. Вони здійснюються для виконання поставлених завдань та досягнення певної мети. На підставі аналізу підходів до трактування понять «витрат» у нормативній, економічній та обліковій літературі було повністю погоджено з О.В. Павелко [25, с. 42] та доповнено, що витратами основної діяльності будівельних підприємств для цілей бухгалтерського обліку, аналізу і контролю доцільно називати зменшення економічних вигод унаслідок здійснення будівельно-монтажних робіт за визначений період часу задіяними структурними підрозділами, які включають витрати, безпосередньо пов'язані з виконанням контракту (у складі прямих матеріальних витрат, прямих витрат на оплату праці, інших прямих витрат), та загально-виробничі витрати.

Процес дослідження сутності витрат не можна вважати завершеним без розгляду їх економічно обґрунтованої класифікації, яка є запорукою успішної організації обліку, контролю та аналізу витрат, що буде враховано в подальших дослідженнях, які можуть бути спрямовані на вдосконалення класифікації витрат будівельних підприємств.

Визначення понять «затрати» і «витрати» у працях провідних науковців

Автор	Визначення «затрати»	Визначення «витрати»
В.А. Дерій [3]	Витратами доцільно називати повністю або частково використані у процесі господарсько-фінансової діяльності підприємства запаси, необоротні активи, трудові й інтелектуальні ресурси, а також зменшення (погашення) зобов'язань підприємства перед бюджетом, кредиторами та іншими юридичними і фізичними особами	Поняття «затрати» можна вживати лише тоді, коли йдеться про затрату конкретного часу, матеріалів, реальних грошей на придбання товарно-матеріальних цінностей. Термін «затрати» логічно застосовувати, коли йдеться про індивідуалізовані натуральні вимірники або грошові одиниці
З.В. Задорожній [26]	Грошовий вираз матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, використаних у процесі такої діяльності з метою отримання економічної вигоди за винятком оплати рахунків постачальників, різних кредиторів за отримані виробничі запаси, товари, послуги, перераховані авансові платежі тощо	Зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які зумовлюють зменшення власного капіталу (за винятком зменшення власного капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками)
Н.Г. Золотарьова [27]	Затрати поділяються на бухгалтерські та економічні. Бухгалтерські – це фактичні затрати чинників виробництва, що придбані за ринковими цінами. Економічні – це втрачені можливості, тобто сума грошей, яку можна було б отримати за умови настання найбільш прийняттого варіанту розвитку подій	Витрати – затрати певного періоду часу, а тому їх потрібно у повній сумі відносити на реалізовану за цей період продукцію
Д.Л. Лозинський [28]	Затрати – це будь-яке використання ресурсів, у тому числі і на придбання активів	Термін «витрати» означає витрати тільки тих ресурсів, які під час визначення фінансового результату підприємства за відповідний звітний період ставляться у відповідність отриманим доходам
Л.В. Нападівська [29]	Вартісний вираз використаних у процесі діяльності підприємства матеріальних, трудових, фінансових та інших ресурсів	Зменшення економічної вигоди протягом звітного періоду або збільшення зобов'язань підприємства, що веде до зменшення капіталу
О.І. Павликівська [30]	Співвідносять із витратами за економічними елементами	Витрати вживаються стосовно витрат за їх призначенням, що рівнозначно поняттю собівартості продукції і незавершеного виробництва в розрізі кількісних статей
Ю.М. Пойда [31]	Термін «затрати» слід розуміти як використання робочого часу, сил, сировини, матеріалів тощо, які вимірюються в натуральних вимірниках (годинах, кілограмах, тоннах і т. д.)	Термін «витрати» доцільно вживати на позначення грошей, коштів, витрачених на що-небудь, оскільки цей термін означає зменшення економічних вигод у звітному періоді у формі вибуття або використання активів чи виникнення заборгованості, що призводить до зменшення власного капіталу
Ю.С. Погорелов [32]	Відображають реальний рух і трансформацію ресурсів	Відображають зменшення активів і збільшення зобов'язань за період
Є.М. Рудніченко [33]	Відображають трансформацію ресурсів у створення нової вартості, більш точно пов'язані з реальним рухом грошових коштів і повинні широко використовуватися в плануванні повної собівартості продукції й прибутку	Відображають зміну майна (зміни активів) і використовуються під час розрахунку фінансових результатів та обліку виробничої собівартості продукції
В.В. Сопко [13]	Використані у процесі виробництва різні речовини та сили природи на виготовлення нового продукту праці формують поняття затрати	Витрати виникають у разі витрачання грошових коштів на закупку матеріальних цінностей
Н.М. Цветкова [34]	Термін «витрати» не застосовують у виробничій діяльності, оскільки витрати не включають у собівартість продукції, вони є витратами періоду і їх вираховують із суми доходів під час визначення фінансового результату	Затрати слід розуміти як ресурси, які використовуються для виготовлення продукції та включаються в її собівартість. Затрати на продукт відображають у балансі як активи на рахунок 23 «Виробництво» і не застосовують під час визначення фінансового результату
Н.О. Черткова [35]	Затрати = витрати	Витрати – це вартість усіх матеріалів та послуг, що витрачаються

Джерело: розроблено автором за даними [3; 13; 26–35]

Список літератури:

1. Андрущенко Н.С. Суть і значення витрат: історичний аспект / Н.С. Андрущенко // Економічна теорія та історія економічної думки. – 2007. – № 5. – С. 3–7.
2. Грещак М.Г., Коцюба О.С. Управління витратами: [навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц.] / М.Г. Грещак, О.С. Коцюба. – К.: КНЕУ, 2002. – 131 с.
3. Дерій А.В. Витрати і доходи підприємств у системі обліку і контролю: [монографія] / В.А. Дерій. – Тернопіль: Економічна думка, 2009. – 272 с.
4. Энтони Р., Рис Дж. Учет: ситуации и примеры / Р. Энтони, Дж. Рис. – М.: Финансы и статистика, 1993. – 560 с.
5. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. Фінансово-економічний словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк. – Львів: Львівська політехніка, 2005. – 714 с.
6. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства / Т.Д. Костенко [та ін.]. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 400 с.
7. Політична економія: [навчальний посібник] / К.Т. Кривенко, В.С. Савчук, О.О. Беляєв [та ін.]. – К.: КНЕУ, 2005. – 508 с.
8. Крушельницька О.В. Управління витратами: [навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей] / О.В. Крушельницька. – Житомир: ЖДТУ, 2005. – 196 с.

9. Кулішов В.В. Економіка підприємства: теорія і практика : [навчальний посібник] / В.В. Кулішов. – К. : Ніка-Центр, Ельга, 2004. – 216 с.
10. Миддлтон Д. Бухгалтерський учет и принятие управленческих решений / Д. Миддлтон. – М. : Аудит, 1977. – 401 с.
11. Нидлз Б. Принципы бухгалтерского учета / Б. Нидлз, Х. Андерсон, Д. Колдуелл ; под ред. Я. В. Соколова ; пер. с англ. ; 2-е изд. – М. : Финансы и статистика, 1993. – 496 с.
12. Економічний словник / Г.В. Осовська, О.О. Юшкевич, Й.С. Завадський. – К. : Кондор, 2007. – 358 с.
13. Сопко В.В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством : [навч. пос.] / В.В. Сопко. – К. : КНЕУ, 2006. – 526 с.
14. Управління витратами підприємства : [навч. посіб.] / А.М. Турило, Ю.Б. Кравчук, А.А. Турило. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 120 с.
15. Хендриксен З.С., Ван Бреда М.Ф. Теория бухгалтерского учета / З.С. Хендриксен, М.Ф. Ван Бреда ; под ред. проф. Я.В. Соколова ; пер. с англ. – М. : Финансы и статистика, 1997. – 576 с.
16. Хорнгрен Ч.Г., Фостер Дж. Бухгалтерский учет: управленческий аспект / Ч.Г. Хорнгрен, Дж. Фостер. – М. : Финансы и статистика, 1995. – 415 с.
17. Цал-Цалко Ю.С. Витрати підприємства : [навч. посіб.] / Ю.С. Цал-Цалко. – Житомир : ЖІТІ, 2002. – 600 с.
18. Череп А.В. Управління витратами підприємств харчової промисловості в ринкових умовах господарювання : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : спец. 08.00.04 / А.В. Череп. – К., 2008. – 38 с.
19. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 р. № 2755 – VI (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
20. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене Наказом Міністерства фінансів України № 73 від 07 лютого 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
21. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» № 318 від 31 грудня 1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.
22. Наказ Міністерства регіонального розвитку та будівництва України «Методичні рекомендації з формування собівартості будівельно-монтажних робіт (нова редакція) від 31 грудня 2010 р. № 573 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://msmeta.com.ua/file/Metoduchni%20rekomendazii.pdf>.
23. Концептуальна основа складання і подання фінансових звітів / Міжнародні стандарти фінансової звітності 2004. – К. : Фенікс, 2005. – С. 19–46.
24. Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 18 «Будівельні контракти» затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 28 квітня 2001 року № 205 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pro-u4ot.info/index.php?section=browse&CatID=92&ArtID=133>.
25. Павелко О.В. Доходи і витрати основної діяльності будівельних підприємств у системі обліку і контролю : [монографія] / О.В. Павелко. – Рівне : НУВГП, 2012. – 236 с.
26. Задорожний З.В. Внутрішньогосподарський облік у будівництві : [монографія] / З.В. Задорожний. – Тернопіль : Економічна думка, 2006 – 336 с.
27. Золотарьова Н.Г. Основні напрями класифікації витрат підприємства / В.Г. Лінник, Н.Г. Золотарьова // *Фінанси, облік і аудит*. – 2004. – Вип. 3. – С. 222–231.
28. Лозинський Д.Л. «Витрати» та «Затрати»: узгодження понять в бухгалтерському обліку / Д.Л. Лозинський // *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія «Економічні науки»*. – 2009. – № 4. – С. 55–59.
29. Нападовська Л.В. Управлінський облік : [підручник для студ. вищ. навч. закл.] / Л.В. Нападовська. – К. : Книга, 2004. – 544 с.
30. Павликівська О.І. Облік і аудит виробничих витрат (на прикладі підприємств цукрової промисловості) : дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.06.04 / О.І. Павликівська. – Тернопіль, 2002. – 253 с.
31. Пойда Ю.М. Обліково-аналітичне забезпечення управління витратами на виробництво комбикормів : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / Ю.М. Пойда. – К., 2008. – С. 24.
32. Погорелов Ю.С. Вибір і обґрунтування методів управління затратами підприємства : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / Ю.С. Погорелов. – Донецьк, 2006. – 32 с.
33. Рудніченко Є.М. Механізм управління накладними затратами в системі формування фінансових результатів промислових підприємств : дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.06.01 / Є.М. Рудніченко. – Хмельницький, 2006. – 207 с.
34. Цветкова Н.М. Сучасна організація обліку та складання звітності для прийняття управлінських рішень / Н.М. Цветкова // *Бухгалтерський облік і аудит*. – 2008. – № 3. – С. 14–27.
35. Черткова Н.О. Економічне значення витрат промислових підприємств / Н.О. Черткова // *Держава та регіони. Серія «Економіка та підприємництво»*. – 2006. – № 6. – С. 444–447.
36. Скрипник М.І. Затрати і витрати: проблема трактування понять / М.І. Скрипник // *Міжнародний збірник наукових праць*. – 2009. – Вип. 1(13). – С. 236–240.
37. Інструкція «Про застосування Плану рахунків бухгалтерському обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій» від 30 листопада 1999 р. № 291 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.
38. Чалий І.Г. Будівельний облік для профі: секрети майстерності / І.Г. Чалий. – Х. : Фактор, 2006. – 400 с.
39. Дмитренко А.В. Облік і аналіз втрат у будівництві : дис. ... канд. екон. наук : спец. 8.06.04 / А.В. Дмитренко. – К., 2006. – 280 с.
40. Риндя А. Собівартість у будівництві / А. Риндя // *Податки та бухгалтерський облік*. – 2002. – № 68(522). – С. 39–44.
41. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 11 «Будівельні контракти» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/card/929_017.

Мельник Н. В.

Криль Я. Я.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ЭКОНОМИЧЕСКОЕ СОДЕРЖАНИЕ РАСХОДОВ В СТРОИТЕЛЬСТВЕ

Резюме

В статье исследованы подходы к трактовке понятия «расходы» в научных и нормативно-правовых источниках. Приведены понятия расходов основной деятельности строительных предприятий.

Ключевые слова: строительство, строительные предприятия, строительные монтажные работы, расходы, затраты, себестоимость.

Melnyk N. V.

Kril Y. Y.

Ivan Franko National University of Lviv

THE ECONOMIC CONTENT IN CONSTRUCTION COSTS

Summary

Studied approaches to the interpretation of the term "expenses" in the scientific and regulatory sources. An concepts of basic costs construction companies.

Keywords: construction, construction companies, construction work, costs, costs, costs.

УДК 336.2:378.2

Пашкевич М. С.

ДВНЗ «Національний гірничий університет»

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ» У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

У статті висвітлено проблему симулятивності навчання в умовах визначеності, яка полягає у невідповідності процесу навчання реальній економічній діяльності, під час якої приймаються рішення в умовах невизначеності. Окреслено загальноекономічний, професійний, психологічний та галузевий аспекти проблеми на прикладі підготовки фахівців спеціальності «Облік і оподаткування». Встановлено, що перспективою подальших досліджень є обґрунтування методик викладання дисциплін спеціальності «Облік і оподаткування» для подолання проблеми симулятивності навчання в умовах визначеності.

Ключові слова: облік і оподаткування, вищий навчальний заклад, компетенції, методика викладання.

Постановка проблеми. Умови перманентних змін в економіці, глобалізація, динамічне інформаційне середовище, невизначеність та непередбачуваність процесів та явищ, які вимагають прийняття управлінських рішень, індивідуалізація та свобода особистості, різноманіття психологічних станів та поведінкових сценаріїв, особливості сфери бухгалтерського обліку і оподаткування, яка нині стає основою ефективного менеджменту з особливим акцентом на управлінський облік, внутрішній контроль та аудит діяльності вимагають виявлення, констатації та формулювання нових проблем підготовки студентів спеціальності «Облік і оподаткування» у вищих навчальних закладах України для окреслення у подальшому сучасних вимог до проведення контактних занять зі слухачами та обґрунтування нових, більш ефективних та адаптованих до сьогодення методик викладання дисциплін професійного циклу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання ефективного викладання економічних дисциплін активно досліджується зарубіжними та вітчизняними вченими. Д. Блігх, С. Браун та П. Рейс зазначають, що нині неможливо практично реалізувати концепцію студентоцентричного навчання, коли викладання повинне бути індивідуалізовано залежно від психологічних особливостей кожного студента, адже через брак коштів в університетах та укрупнення студентських груп неможливо викладачам витрачати час на індивідуальну підготовку занять для кожного слухача [2; 3]. Проблема колаборативного викладання, коли студент стає партнером викладача у вирішенні певних завдань, піднімає Д. Мірам [6]. Л. Беседіна також наголошує на необхідності переходу до активних методик викладання, які передбачають, що студент навчається через виконання певних інтелектуальних завдань під час лекцій [8], а О. Сидоренко та В. Чуба вбачають такими методиками ситуативне навчання [14]. Широкого

обговорення у роботах Н. Даби, А. Кінсантаса [4], Л. Добровської [9] набула проблема імплементації онлайн-освіти в країнах, що розвиваються, та пристосування до методик онлайн-викладання дисциплін. У роботах Д. Бока висвітлюються проблеми використання програм для мобільних телефонів для тотальної перевірки лекційного матеріалу під час заняття [1]. Водночас проблемам використання під час викладання лекцій інформаційних технологій з урахуванням психологічних особливостей кожного студента, налагодження контакту викладача та студента присвячено дослідження В. Юрченка [18].

Отже, основна увага вчених зосереджена на тому, як підвищити рівень інтерактивності лекцій та більш активно залучати студентів до навчання, а також як адаптувати електронні та інформаційні ресурси до процесу навчання та, зокрема, викладання.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Разом із наявністю чималої кількості досліджень із різних проблем викладання у ВНЗ, на нашу думку, недостатньо уваги приділено проблемі викладання дисциплін із бухгалтерського обліку й оподаткування для підготовки профільних спеціалістів, які мають свої особливості, а також загальній проблемі, яку пропонується назвати «проблемою симулятивності навчання в умовах визначеності».

Мета статті полягає у розкритті проблеми симулятивності навчання в умовах визначеності шляхом її дефрагментації на низку різних проблемних аспектів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Комплексність та динамічність процесів та явищ сучасного життя вимагають формування теоретичних концепцій та методик, які б вирішували одразу декілька проблем, знаходячись, таким чином, на міждисциплінарному стику [7], тому результати теоретичного дослідження та практичної пере-